

[Holstein.]

retligt kunde kaldes grundlovmæssige. Den danske Højesteret indtager jo det mærkelige Standpunkt, at den hævder, at den som øverste Domstol har Beføjelse til at kende Love ugyldige som grundlovsstridige, men den gør det blot aldrig, den har aldrig gjort det. Jeg finder, at det er et overordentlig beklageligt og svagt Standpunkt at indtage. Det vilde være heldigere for den almindelige Retsbevidsthed, hvis Højesteret enten rent og klart hævdede, at den ikke har Kompetence til at kende Love grundlovsstridige og dermed ugyldige, eller at den, hvis den mener, at den har denne Beføjelse, ogsaa i paakommende Tilfælde benyttede den. For naar Højesteret ikke benytter denne Beføjelse, som den selv mener den har, til at kende Love grundlovsstridige, ja, hvad er saa Følgen lovgivningsmæssigt og forfatningsmæssigt. Simpelthen dette, at saa kan et Flertal paa Rigsdagen vedtage Love, som er absolut grundlovsstridige, uden at de bliver underkendt, og naar de har et grundlovsstridigt Indhold, vil det sige, at de ændrer Grundloven uden at være vedtaget paa den i Grundloven fastsatte Maade. Altsaa Grundloven kan ad Lovgivningsvejen gøres i større eller mindre Omfang illusorisk, alt efter som øjeblikkelige politiske Magthavere paa Rigsdagen ønsker det. Men hvis det er Tilfældet, var det meget bedre i Stedet for en Grundlov med de udviklede og tungt virkende Bestemmelser om dens Ændring simpelthen at have Forfatningslove som andre Love, Forfatningslove, som kunde ændres lige saa hurtigt og let som almindelige Love; for saa var der dog lidt mere Haab om, at en Opposition, naar den kom til Magten, kunde foretage Ændringer i Forfatningsloven, som var krænket af en tidligere Regering og dens Flertal.

Men aldeles bortset fra dette Spørgsmaal og fra de Konsekvenser, som det vil kunne drage efter sig, naar Højesteret ikke benytter sin Myndighed til at kende Love grundlovsstridige, rejser sig jo det Spørgsmaal i dette Tilfælde: Hvorledes skal Grundlovens § 80 om Ejendomsrettens Ukrænkelighed forstaaes? Der maa jeg give den ærede Ordfører for Venstre ganske Ret i, at det dog vist er overmaade problematisk, om man kan sige, at Almenvellet kræver Ekspropriationsbestemmelser af den Beskaffenhed, der foreslaas af den højtærede Landbrugsminister. Dette Lovforslags Fremsettelse er et beklageligt Vidnesbyrd om, i hvilken Grad Anders Sandøe Ørsted, vor største Jurist, saa rigtigt, da han efter at

have faaet den grundlovgivende Rigsforsamlings første Grundlovsudkast til Betænkning, udtalte sig imod, at Paragraffen om Ejendomsrettens Ukrænkelighed o. s. v. blev optaget i Grundloven, idet Anders Sandøe Ørsted frygtede for, at den skulde blive misbrugt lovgivningspolitisk. Han saa hellere, at en saadan Paragraf slet ikke blev indsat i Grundloven, idet han haabede, at de administrative Myndigheder saa vilde respektere Ejendomsretten paa det samme Grundlag, paa hvilket den var blevet anerkendt under Enevælden. Under Enevælden var jo nemlig Forholdet det, at man ogsaa der krævede Erstatning, fuld Erstatning, naar der blev foretaget Ekspropriationer af det offentlige, men man havde meget snævre Begrænsninger for det Omfang, i hvilket det offentlige ansaa for beføjet til at foretage Ekspropriationer. Man ansaa det nemlig kun for beføjet, naar Ekspropriationerne fandt Sted til offentlige Foretagender, til Statsforetagender eller kommunale Foretagender, men ikke, hvor Formaalet som her var at bytte Gaarde mellem en mere velhavende Privatborger og en mindre velhavende Privatborger.

Jeg maa maaske ogsaa i denne Forbindelse have Lov til at minde om den Hovedbestemmelse, som har dannet Grundlaget for den danske Grundlovsbestemmelse om Ejendomsrettens Ukrænkelighed, nemlig det reaktionære Aktstykke fra den store franske Revolution, som jeg omtalte forleden Dag, og som hedder „Menneskerettighedernes Erklæring“. Der staar nemlig følgende i den sidste Artikel i Menneskerettighedernes Erklæring:

„Eftersom Ejendom er en ukrænkelig og hellig Ret...“

— ja, selv for den store franske Revolutions politiske Førere var der noget, der var helligt, nu har vi strøget Udtrykket „hellig“ i den danske Grundlovs Bestemmelse om Ejendomsretten, for for moderne socialdemokratiske og radikale Realpolitikere er der jo ikke mere noget, der er helligt paa det økonomiske og politiske Omraade... (Hør.) ... Ja, jeg hører et begejstret „Hør“. Jeg maa dertil sige, at jeg synes ikke, at det er et særlig opmuntrende Tegn, at man ser saa om jeg saa maa sige kynisk paa Samfundsanliggender af denne Beskaffenhed. — Der staar som sagt i Artikel 17 følgende:

„Eftersom Ejendom er en ukrænkelig og hellig Ret, kan ingen berøves den, undtagen naar den offentlige Nødvendighed, fastslaaet ved Lov, kræver det umiskendeligt“